

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa, 22. 12. 2014 r.

**Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich
Stanisław Trociuk**

KMP.571.23.2014

Pan
Piotr Stachańczyk
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Wzajemny Dzień Miłośnika

W odpowiedzi na pismo z dnia 22 lipca 2014 r. (DKSiW-ZPC-0790-2/2014) uprzejmie dziękuję za ustosunkowanie się do wniosków zawartych w *Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2013*. Jednocześnie, pragnę się odnieść do niektórych przedstawionych w nim zagadnień.

Chciałbym podkreślić, że przeprowadzanie badań medycznych przed umieszczeniem w placówkach Policji (pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub policyjnych izbach dziecka) ma służyć kilku celom. Po pierwsze, ma służyć wykluczeniu sytuacji, kiedy w tych placówkach osadzone są osoby, których stan zdrowia na to nie pozwala. W konsekwencji ma to ograniczyć do minimum przypadki wystąpienia sytuacji zagrożeń życia lub zdrowia osadzonych w jednostkach Policji. Po drugie, stanowi także zabezpieczenie funkcjonariuszy Policji przed zarzutami niewłaściwego traktowania. Po przeprowadzeniu badania przed osadzeniem, w dokumentacji z tych czynności odnotowywane są wszystkie obrażenia ciała, które posiadał badany. W przypadku późniejszych zarzutów dotyczących niewłaściwego traktowania dokumentacja ta stanowi dowód na istnienie tychże obrażeń przed osadzeniem w pomieszczeniach Policji.

Wciąż nierozwiązana pozostaje kwestia zróżnicowanego traktowania osadzonych w zależności od podstawy zatrzymania. W dalszym ciągu osoby, które mają status zatrzymanego, a jednocześnie znajdują się w stanie nietrzeźwości mogą być osadzone w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych bez konieczności przeprowadzania badania medycznego. W mojej ocenie potrzebne jest podjęcie szybkich działań dla usunięcia tych

różnic, gdyż obecna sytuacja może stanowić przyczynę wystąpienia sytuacji zagrażających życiu i zdrowiu zatrzymanych.

W zakresie ograniczenia udziału policjanta w odwiedzinach nieletniego przebywającego w policyjnej izbie dziecka chciałbym ponownie podkreślić, że konieczność pobytu w policyjnej izbie dziecka może być dla nieletniego trudnym doświadczeniem i świadomość posiadania bliskich i utrzymywania z nimi kontaktu jest potrzebna i może korzystnie wpłynąć na jego dalsze funkcjonowanie. W związku z tym **udział funkcjonariuszy policji w odwiedzinach rodziców lub opiekunów nieletniego powinien być stosowany tylko w uzasadnionych, wyjątkowych przypadkach, które mogą godzić w bezpieczeństwo placówki, nieletniego lub osób odwiedzających, lub w sytuacji, gdy sąd wyda pisemne polecenie udzielenia widzenia w obecności personelu izby.**

Podobnie przeszukania nieletnich, jako środki bezpieczeństwa wkraczające tak dalece w wolność i prywatność człowieka, powinny być ograniczone do koniecznego minimum i sytuacji wyjątkowych. **Kontrola osobista nieletnich przebywających już w Izbie winna odbywać się tylko w uzasadnionych przypadkach wynikających z konieczności zachowania bezpieczeństwa.** Kwestia kontroli osobistych jest zagadnieniem aktualnym i wymagającym działań legislacyjnych także co do osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia w PdOZ. Wskazał Pan, że *„kontrola osobista jest dokonywana w miejscach nie objętych zasięgiem kamer monitoringu lub w wyznaczonych do tego celu pomieszczeniach, w których nie ma możliwości narażenia osoby kontrolowanej na naruszenie jej intymności i godności osobistej”*. W tym miejscu trzeba jednak dostrzec problem natury zasadniczej, iż sprawdzenie szczegółowe w celu odebrania rzeczy wartościowych i niebezpiecznych, o którym mowa w kilku przepisach rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. z 2012 r. poz. 638), np. § 5 ust. 2 załącznika Nr 1, powinno być szczegółowo uregulowane w ustawie. W obowiązujących przepisach brakuje definicji i określenia na czym polega *sprawdzenie osoby zatrzymanej*, a jak wskazuje praktyka stosowania tego przepisu najczęściej polega ono na rozebraniu się takiej osoby do naga.

Czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Podobnie, tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca, prawa i wolności obywatela może być ustanowiona

tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP *ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.*

Podkreślenia wymaga, iż w sprawie o analogicznym obszarze problemowym Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 29 października 2013 r. (sygn. U 7/12) stwierdził niezgodność stwarzającego podstawy do przeprowadzania kontroli osobistej cudzoziemców § 11 ust. 1 i 2 Regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia (załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 26 sierpnia 2004 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki i areszty w celu wydalenia oraz regulaminu organizacyjno-porządkowego pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku i areszcie w celu wydalenia, Dz. U. Nr 190, poz. 1953) z art. 41 ust. 1, z art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, w zakresie, w jakim materia zastrzeżona do regulacji ustawowej podlega normowaniu w formie rangi rozporządzenia. W uzasadnieniu wyroku zwrócono uwagę, że kontrola osobista stanowi ingerencję w nietykalność osobistą chronioną na podstawie art. 41 ust. 1 Konstytucji oraz prawo do prywatności chronione na podstawie art. 47 Konstytucji. W świetle wymogów stawianych ustawodawcy zarówno przez art. 31 ust. 3, jak i przez art. 41 ust. 1 Konstytucji, dopuszczalna jest, w przypadku ingerencji w obie te wolności osobiste, wyłącznie interwencja ustawodawcy. Ustawodawca musi uczynić to w sposób zupełny i precyzyjny.

Różnica normatywna jaka występuje między wskazanymi przepisami jest taka, że uchylony przez Trybunał Konstytucyjny przepis wprost posługiwał się pojęciem kontroli osobistej, natomiast przepisy rozporządzenia używają pojęcia „szczegółowego sprawdzenia”, które jest rozumiane przez pracowników Policji jako kontrola osobista. W ocenie kierownictwa Biura Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, działania Policji w oparciu o obecne regulacje prawne są prawidłowe (pismo z dnia 12 września 2014 r., l.dz. EK-6406/4762/14). Jednocześnie należy wskazać, iż podczas spotkania pracowników KMP z przedstawicielami KGP, Ci ostatni dostrzegli jednak potrzebę przeniesienia uregulowań dotyczących kontroli osobistej do ustawy i szczegółowego określenia ich przesłanek.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, Policja powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli, celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej z punktu widzenia standardu konstytucyjnego podstawy prawnej.

Trzeba zauważyć, iż analogiczne rozwiązanie co do szczegółowego sprawdzenia osób zatrzymanych funkcjonuje również w regulacjach dotyczących uprawnień Straży Granicznej [zob. § 5 ust. 2 *Regulaminu pobytu osób zatrzymanych w pomieszczeniach jednostek organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczonych dla tych osób*, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2011 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia w jednostkach organizacyjnych Straży Granicznej przeznaczone dla osób zatrzymanych, oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach (Dz. U. z 2011 r. Nr 143, poz. 843, z późn. zm.).

W *Raporcie* wskazano na potrzebę zapewnienia nieletnim zajęć edukacyjnych, czy też profilaktycznych. W odpowiedzi zaznaczył Pan Minister, że policyjne izby dziecka to miejsca typowo izolacyjne, których rolą jest zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania wyjaśniającego w sprawie nieletniego. Zwrócił Pan Minister także uwagę na krótki czas jaki nieletni może w takiej placówce przebywać. Dostrzegając okoliczność, iż po zmianie przepisów nieletni mogą przebywać w Policyjnych Izbach Dziecka stosunkowo krótko, zalecamy aby czas pobytu w placówce, spożytkować na zajęcia użyteczne, tj. zajęcia odpowiednie do wieku nieletniego, **tak aby pobyt w jednostce Policji, nawet krótki, mógł stanowić źródło pozytywnych wzorców zachowania czy też produktywnego spędzania czasu.**

W zakresie zmiany zarządzenia Nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, podtrzymał Pan Minister stanowisko wyrażone w odpowiedzi na *Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012*, zgodnie z którym ustawowe zadania Policji są w rzeczywistości realizowane w oparciu o faktycznie posiadane stany etatowe poszczególnych jednostek organizacyjnych Policji. Wzmocnienie stanu etatowego policjantów pełniących służby w jednooddziałowych PdOZ, nieuchronnie skutkować będzie koniecznością skierowania do takiej służby policjantów ze służby patrolowej, dzielnicowych czyli realizujących bezpośrednio zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego, co w konsekwencji negatywnie może wpłynąć na stan lokalnego bezpieczeństwa obywateli. Odnosząc się do tej argumentacji należy podkreślić, że Policja realizuje swoje obowiązki w oparciu o niewystarczającą liczbę funkcjonariuszy, gdyż wartościowana jest potrzeba zapewnienia porządku publicznego oraz bezpieczeństwa osadzonym w PdOZ. **W mojej ocenie zagwarantowanie bezpieczeństwa osobom pozbawionym wolności przebywającym w jednostkach Policji jest równie istotne co zapewnienie bezpieczeństwa publicznego.** W odniesieniu do tego zagadnienia nie można zapominać, że w dalszym ciągu mają miejsce przypadki śmierci osób doprowadzonych w

placówkach Policji. Jest oczywiste, że zwiększenie obsady etatowej nie wyeliminuje w zupełności takich zdarzeń, jednak będzie stanowiło większe zabezpieczenie aby do takich sytuacji nie dochodziło. W tym miejscu pragnę zauważyć, iż pozytywnie oceniam projekt opracowania urządzenia zdalnie monitorującego parametry życiowe, które może ograniczyć przypadki zgonów w PdOZ. Pozostając jednak przy kwestii obsady etatowej należy zauważyć, iż sytuacja z którą spotykają się przedstawiciele KMP podczas wizytacji w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, gdzie pełni służbę jeden policjant, a w Izbie przebywa conajmniej dwóch zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia, powoduje, że nie jest on w stanie nie tylko zagwarantować pełnego bezpieczeństwa tym osobom, ale także pełnej realizacji uprawnień tych osób.

Pragnę także ponownie zaznaczyć jak istotne jest wyposażenie pomieszczeń dla osób zatrzymanych w listę adwokatów, radców prawnych. Tak jak Pan Minister wskazał, pouczenie o prawach osadzonych powinno zostać zrealizowane przez policjantów dokonujących zatrzymania. Jednakże ten moment jest stresującym doświadczeniem, w czasie którego osoba pozbawiona wolności nie zawsze jest w stanie w sposób pełny zrozumieć wszystkie informacje, które są jej przekazywane. Podobnie jest w przypadku zapoznania z regulaminem PdOZ. Do czasu zmiany ww. rozporządzenia, osoba pozbawiona wolności była zapoznawana z treścią regulaminu przy przyjęciu do izby zatrzymań. Jednakże przedstawiciele Mechanizmu opierając się na wynikach wizytacji stwierdzali, że moment przyjęcia charakteryzuje się pośpiechem oraz jest dla zatrzymanego okolicznością stresującą, przez co bardzo utrudnione było zapoznanie z regulaminem. Wraz z przyjęciem wspomnianego rozporządzenia wprowadzony został obowiązek wyposażenia pokoi zatrzymanych w tekst regulaminu, tak aby zapoznanie się z jego treścią mogło nastąpić w bardziej sprzyjających warunkach. **W związku z powyższym właściwszym wydaje się zapewnienie osobom pozbawionym wolności dostępu do listy adwokatów/radców prawnych wykonujących zawód w danym okręgu już w PdOZ, tak aby decyzja o skorzystaniu z przysługującego prawa do kontaktu z taką osobą, nastąpiła w warunkach wolnych od pośpiechu.**

Mając na uwadze powyższe, uprzejmie proszę o odniesienie się do sygnalizowanych kwestii.

Z poważaniem

